

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ**

**Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ**

**«Әлеуметтік жұмыс тәжірибесіне кейс-менеджмент
стандарттарын енгізу мәселелері»**

**атты on-line ғылыми-тәжірибелік конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

On-line научной конференции

**«Проблемы внедрения стандартов кейс-менеджмента в
практику социальной работы»**

PROCEEDINGS

On-line Scientific Conference

for students and young scholars

**«Issues of implementation of standards and case
management in social work experience»**

2019 жыл 11 сәуір

Нұр-Сұлтан

УДК 364

ББК 65.272

Ә 53

«Әлеуметтік жұмыс тәжірибіесіне кейс-менеджмент стандарттарын енгізу мәселелері» On-line ғылыми-тәжірибелік конференциясы

Международная научно-практическая On-line конференция: «Проблемы внедрения стандартов кейс-менеджмента в практику социальной работы»

On-line scientific-practical conference on «Issues of implementation of standards and case management in social work experience». <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2019. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

В сборнике представлены доклады преподавателей, магистрантов, докторантов, молодых ученых и студентов по актуальным вопросам профессиональной подготовки обучающихся по социальной работе в аспекте проблем внедрения стандартов кейс-менеджмента в практику социальной работы.

Для преподавателей и студентов по направлению подготовки «Социальная работа», практиков социальной защиты, а также всех интересующихся современными проблемами подготовки кадров высшей школы.

Редакционная коллегия:

Отар Эльмира Сәкенқызы - доктор PhD, и.о.доцента, заведующий кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Урузбаева Гаухар Тлеубердыевна - к.пед.н., доцент, и.о.профессора кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Есимова Динара Габиболлаевна - доктор PhD, и.о.доцента кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Исаханова Асель Алимахановна - доктор PhD, старший преподаватель кафедрой «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Исахова Гулазия Дуйсенхановна – магистр, старший преподаватель кафедрой «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Досмурзаева Динара Онгаровна – магистр, старший преподаватель кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Манжугулова Айгерим Ерлановна – магистр, старший преподаватель кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Капин Батина -магистр, старший преподаватель кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Аубакирова Аягоз Каиртайевна - магистр, преподаватель кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

Шанбаева Гульназ Нурдыгуловна - магистр, преподаватель кафедры «Социология» ЕНУ им.Л.Н.Гумилева

«Әлеуметтік жұмыс» мамандығы бойынша ОӘБ РОӘЖ. УМО РУМС по специальности «Социальная работа» . 6В10-7М10-7R10-8D09 Здравоохранение и социальное обеспечение (Медицина). 102- Социальное обеспечение.

МАЗМҰН

1. **Умирзакова М.А., Бауыржан С.**
Өмірдің қиын жағдайына түскен отбасы балаларына әлеуметтік қызмет көрсету 5
2. **Зәкіртай Ұ.Н.**
Әлеуметтік мекемелердегі қарттардың тынығу ерекшеліктері.....9
3. **Кажығалиева А.Б.**
Балаларға арналған сенім телефоны әлеуметтік жұмыстың формасы ретінде.....13
4. **Қалдышева Т.Ж., Абдрашева Б.Ж., Сәрсен А.С.**
Халықтың осал топтары арасында АИТВ инфекциясының таралуының алдын-алу бағдарламаларын жүзеге асыратын мекемелердегі әлеуметтік жұмыстың кейс-менеджменті.....19
5. **Қуатова А.С.**
Еріктілер қызметі қоғамның әлеуметтік мәселелерін шешуге бағытталған қызмет ретінде.....24
6. **Нұрғабден Б.М.**
Әлеуметтік қызметкердің лауазымдық нұсқаулығын құқықтық қатынастар негізінде жетілдіру қажеттілігі: ғылыми контекст.....30
7. **Умирзакова М.А.**
Халықтың әлеуметтік жағдайын жақсартуда отбаслық бизнесті дамыту жолдары.....35
8. **Абетова З.Т.**
Инновации в образовании: социальные ожидания, установки студенческой молодежи.....42
9. **Асет Л.Е.**
Кейс-менеджмент на уровне первичной медико санитарной помощи.....50
10. **Әбдікерова Г.О.**
Әлеуметтік жұмыстың медико-әлеуметтік аспектілері.....54
11. **Уашева А. К., Құрақ Б. Ә.**
Психикалық денсаулығында ауытқушылықтары бар адамдарды әлеуметтік-психологиялық оналту.....60

12. Асет Л.Е. Неблагополученная семья и проблемы внутрисемейных отношений.....	67
13. Әлмұрат Д.Қ. Интернеттің жастар психологиясына және өмір сүру салтына әсерін анықтау.....	80
14. Байғабылов Н.О.; Мұсабаева А.Б. Репатрианттармен әлеуметтік жұмыс жасау қажеттілігі бүгінгі күні талабы.....	86
15. Берикболова У.Д. Дисфункционалды отбасы: пайда болу себептері, ерекшеліктері, әлеуметтік қорғау шаралары.....	91
16. Жандуллаев Ж. Т., Кәмен Д. Қ. Әлеуметтік геронтология әлеуметтік жұмыстың бір бағыты ретінде.....	98
17. Жұмабек С. Қалалық көше жарнамасындағы мәселелерді және оны шешу шараларын талдау.....	102
18. Коняхина А.А. Профликатика социального сиротства: основные подходы.....	106
19. Урузбаева Г.Т., Аубакирова А.К., Сатаева С.Х. Модель технологии кейс-менеджмента в работе с лицами, страдающими от ожирения.....	111
20. Урузбаева Г.Т.; Карим Ж.; Аубакирова А.К. Учебно-методические основы обучения анализу кейс студентов будущих социальных работников.....	117
21. Шингизбаева М. Н. Балама жазалардың түрлері заңнаманы ізгілендіру тәсілі ретінде... ..	122
22. Смагамбет. Б.Ж. Қамқорлық – заманауи әлеуметтанудың объектісі.....	127
23. Исахова Г.Д. Қазақстандағы ажырасудың әлеуметтік экономикалық салдары: балаларға алимент төлеу бойынша мәселелер.....	131
24. Исаханова А.А., Даулетова Д.М. Социальная реклама в современных реалиях.....	136
25. Урузбаева Г.Т., Аубакирова А.К., Аралбай А.А. Технология CASE WORK как исследование идентификации клиента.....	140
26. Аширбаева Ф.М. Қазіргі заманғы көші қон мәселелері.....	145
27. Отар Э.С. Адаптация среднего класса Казахстана к постсоциалистической действительности.....	150

көмек көрсетумен айналысатын әлеуметтік жұмыс саласының мамандары өз қызметтерінде клиенттердің жас, жыныс, діни, мәдени, әлеуметтік ерекшеліктерін ескере отырып, клиенттердің потенциалдарын барынша жұмылдыруға күш салады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИТТЕР ТІЗІМІ:

1. Medical social work
https://en.wikipedia.org/wiki/Medical_social_work
2. Қазақстанның өркендеуі: табыс пен өмір сүру сапасын арттыру //ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың халыққа жолдауы. 5 қазан 2018 ж.
3. Личко А. Е., Иванов Н. Я. Усовершенствованный вариант опросника для психологической диагностики типов отношения к болезни : метод. рекомендации. – СПб. : Питер, 2001.
4. Билич Г, Зигалова Е. Здоровый мужчина в доме. Санкт - Петербург. 2014.

ПСИХИКАЛЫҚ ДЕНСАУЛЫҒЫНДА АУЫТҚУШЫЛЫҚТАРЫ БАР АДАМДАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК- ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ОҢАЛТУ

Уашева А. К.

Психоәлеуметтік оңалту орталығының меңгерушісі, психикалық денсаулықтың медициналық орталығы,
PhD доктор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Әлеуметтану кафедрасының аға оқытушысы,

Құрақ Б. Ә.

Психоәлеуметтік оңалту орталығының әлеуметтік жұмыскері,
психикалық денсаулықтың медициналық орталығы,
Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Әлеуметтік жұмыс 1- магистранты
Қазақстан, Нұр-Сұлтан

Отандық психиатриядағы өзгерістер, еліміздің жеделдеп дамуына өз септігін тигізуде, елімізде нарық талаптарына сай білікті мамандарды даярлап, сол мамандар әр салада жұмыс жасауда, ол жастарымыз өзіміздің және шетелдің үздік деген Жоғарғы оқу орындарында білім алып өз тәжірейбелерін іске асыруда. 2019 жылы жастар жылы, жастарымыз қазіргі таңда білімдерін жетілдіріп қоймай, өздерінің жаңа білім саласындағы меңгерген білімдерін жаңа технологияда іске асыруда. Мемлекетіміз қазіргі таңда жеделдеп даму үстінде, 30 елдің қатарына кіруге үлкен қадамдармен, алға басып жатырмыз. Елімізде психологиялық ауытқушылығы бар адамдар, оларға қажетті әрі түрлі сала бойынша үйірмелер ашылған. Солардың

бірегейі, шетелдік стандарттарға сай, Нұр-Сұлтан қаласындағы психикалық денсаулықтың медициналық орталықтың жанынан құрылған психоәлеуметтің оңалту орталығын алып қарастырсақ болады.

Отанымызда барлық азаматтар тең құқылы болып табылады, заңда қарастырылғандай клиентер азаматтық құқықтарын сақтауға, өз тағдырын өз бетінше басқаруға қабілетті, адам ретінде танылуына, немесе науқастың өз бетінше өмір сүре алмайтындай мемлекеттің қамқорлығында және қорғауын қамтамасыз етуге міндетті нақты заңдарда көрсетілген. Мемлекет кепілдік береді және психикалық бұзылулары бар адамдарға психиатриялық және әлеуметтік-оңалту орталықтарында көмек пен қызметін тегін алады. Ғылым саласында психологиялық ауытқушылықтары бар адамдармен, жұмыс жасау әр саланың мамандары бірлесе отырып жұмыс жасауда. Одан әрі ол әлеуметтік гигиена, психология, педагогика, әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс мамандарының басқа да пәндер ережелерімен толықтырыулар мен жаңартылулар қазірде енгізілуде. Сондықтан психикалық денсаулықты қорғау жүйесінде медициналық, психологиялық және әлеуметтік оңалтуды бөле бастады. Психикалық ауытқулары бар адамдармен жұмыстың бастапқы кезеңі оңалту диагнозын, нақты оңалту мақсатын, оңалту және медициналық-биологиялық, психологиялық және әлеуметтік үш негізгі аспектіні ескере отырып, оңалтудың жеке бағдарламасын жасау болып табылады.

Оңалту нақты мақсатына іске асыруға бағытталғанын ерекше атап өткен жөн, сондықтан ол толық ғана емес, ішінара да болуы мүмкін. Психоәлеуметтік оңалту орталығында іске асыруда нақты кезеңдерді, іс-қимылдардың дәйектілігін және аралық нәтижелерді анықтайды. Сонымен қатар, Психоәлеуметтік оңалту орталығында қалыптастырғанға дейін жеке адамның оңалту әлеуетін бағалау қажет, бұл ретте жоғалған адамды анықтау емес, организмнің және жеке тұлғаның сақталған мүмкіндіктері талдауға жатады. Сондықтан оңалту әлеуеті деп адамның кемістігі немесе ауруы салдарынан пайда болған тіршілік әрекетінің шектелуін өтейтін биологиялық және әлеуметтік-психологиялық мүмкіндіктері түсіндіріледі. Клиентердің оңалтуды өту бірнеше бағыт бойынша талданады және бағаланады:

- психикалық процестердің жағдайы (есте сақтау, назар аудару, эмоциялар, ойлау);
- жеке тұлғаның ерекшеліктері (темперамент, мінез, интеллект, мотивация);
- аурудың ішкі моделінің ерекшеліктері, яғни өзін көрсету.

индивид оның ауруының мәні, терапия мүмкіндіктері (көлемі, сапасы, ұзақтығы), сақталған компенсаторлық механизмдердің дәрежесі туралы нақты жоспарлармен ережелері [1]. Ауру немесе ақауы бар адам белгілі бір әлеуметтік ортада бар және әрекет етеді, яғни әлеуметтік «оңалту алаңы» бар. Демек, жалпы қоғамның оңалту күйін және Психоәлеуметтік оңалту орталығы іске асырылатын жергілікті социумның мүмкіндігін талдау және бағалау қажеттілігі туындайды. Клиенттердің зардап шегетін әлеуметтік-психологиялық көмек көрсету олардың емдеуге бейімділігін қалыптастыруға,

күйзеліске төзімділігін арттыруға, өзін-өзі құрметтеуге, аурудың қайталануын және психиатриялық стационарға жатқызуды төмендетуге ықпал ететін болады. Ұсынылып отырған ұсынымдар психиатриялық мекемелердің мамандарын клиенттер мен олардың отбасы мүшелерін психоәлеуметтік емдеу бойынша әдістемелік материалдармен жан-жақты қамтамасыз етуге және осы сабақтарды іске асыру барасында ата-аналарыменде бірлесе жұмыс жүргізіледі.

Қазіргі заманғы әлемдік және отандық кез келген жағдайда, психиатрия тәуелділікті, пассивтілікті тудыратын, стигматизациялауды күшейтетін және онымен байланысты клиенттердің өзін-өзі ойлау және тиісінше психиатриялық қызметтерге жүктемені едәуір ұлғайтатын көмек көрсетудің патерналистік моделінің кемшіліктерін мойындайды. Балама ретінде психикалық денсаулық қызметтерінің дәстүрлі жүйесіндегі түбегейлі өзгерістер ұсынылады [2]. Соңғы 20 жылда «recovery» тұжырымдамасы немесе ауыр психикалық аурулар кезінде, атап айтқанда шизофрения кезінде жеке-әлеуметтік қалпына келтіру және осы тұжырымдамамен байланысты психиатриялық көмекті реформалау принциптері қазіргі таңда талқыланатын мәселелердің бірі болып табылады [3,4]. «Дүниежүзілік психиатрия қауымдастықтың» (ВПА) «Форум – медициналық көмекті тұтынушы тұрғысынан «recovery» модельдері: ағымдағы сұрақтар мен перспективалар» (World Psychiatry 11:3 10.2012), орыс тіліндегі нұсқада, оның ішінде электрондық түрде қол жетімді тағы бар [5], онда бұл тақырыптағы отандық жұмыстар салыстырмалы түрде аз, бірақ соңғы уақытта бұл сұрақтарға қызығушылық айқын. «Recovery» концепциясы туралы жазатын авторлардың көпшілігі осы терминнің бір мағыналы анықтамасы жоқ, бұл біздің ойымызша, талқыланатын ұғымның өзіндік ерекшелігін көрсетеді. Ең беделді анықтамалардың бірі W.A. Anthony тиесілі, ол қалпына келтіру «терең жеке, әрбір адамға тән, құндылықтардың, сезімдердің, мақсаттардың, дағдылардың және (немесе) рөлдердің өзгеру процесі. Бұл аурудан туындаған шектеулерге қарамастан, қанағаттану, үміт әкелетін және оған үлес қосуға мүмкіндік беретін өмір жолы. Қалпына келтіру психикалық ауруға әкеп соқтырған апатты салдарға қарамастан, өз өмірінің жаңа мәні мен мақсатын жасауды көздейді.» И. Я. Гурович әріптестерімен бірге жеке-әлеуметтік қалпына келтірудің жалпыланған сипаттамасы (recovery) – «үміт сақтау және өзін – өзі бақылауды қалпына келтіру, белсенді ұстанымның жоғалуын жеңу, ауыр психикалық аурудың стигмасы-өмірдің мағынасына толы және жаңадан маңызды құндылық рөлге ие болу арқылы (қарым-қатынастың, сезімнің, қабылдаудың, мақсаттардың өзгеруі кезінде) қайтарудың ұзақ жеке үрдісі». «Recovery» (қалпына келтіру) ұғымын қалыптастыру көбінесе жеке сипаттамаларды сапалы талдау және созылмалы психикалық бұзылудан кейін біртіндеп жеке-әлеуметтік қалпына келтірудің субъективті көрінісін береді. Алғашқы жарияланымдардан бастап қалпына келтіру мәселесін зерттеген көптеген авторлар осы ұғымның негізгі сипаттамаларын тұжырымдауға тырысты. Ең басынан бастап елеулі қиындықтар пайда болды, мысалы, пікірталас, «recovery» сауығудың тікелей нәтижесі немесе адамның

психикалық ауруын жеңетін және «қалыпты» өмір сүрудің жоғалған аспектілерін қайтаратын процестің өзі деп санауға бола ма. Зерттеушілердің көпшілігі дәл соңғы көру нүктесіне бейім, бірақ «recovery» осы динамикалық кілтте қарау оның анықтауын одан әрі қиындатады. Сауығу процесі өзінің бірегейлігіне ие және жеке сипатқа ие болғандықтан, тәуелсіз емес, болжамды емес болуы мүмкін, ал оның әрбір сатысы ерекше ауыспалы, үлкен немесе аз дәрежеде сипатталады.

Әлеуметтік дағдылар тренингі қарастырылып отырған модельдегі әлеуметтік-психологиялық көмектің маңызды кезеңі клиенттерге қажетті әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға бағытталған психологиялық тренинг болып табылады. Шизофрениямен ауыратын науқастардың әлеуметтік қызмет ету ерекшеліктеріне арналған көптеген зерттеулердің нәтижелері осы науқастарға тән сипатты бұзылулар туралы анықтамалар береді: зейіннің тапшылығы, ақпаратты өңдеу қиындықтары, басқа адамның эмоцияларын тани алмауы және өз сезімдері мен ойларын вербалды білдіру дағдыларын жоғалтуы және алынған вербалды ақпаратты дәл бере алмауы.

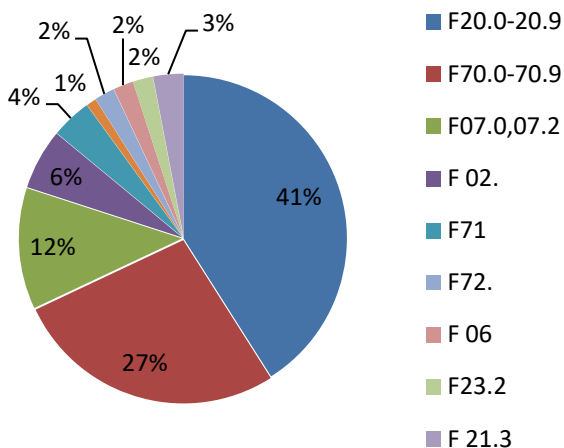
Осының барлығы басқа адамдармен өзара іс-қимыл жасау, тұлғааралық мәселелерді шешу қабілетінің нашарлауына алып келеді, әлеуметтік эмоциялық мәнге қатысты алаңдаушылықты арттырады өз кезегінде, қарым-қатынас мотивациясын төмендетеді. Зерттеулер сондай-ақ психикалық науқастардың басқа адамдардың, әсіресе отбасында адамдармен жоғары сезімталдығын көрсетеді. Сондықтан мұндай науқастарда әсіресе әлеуметтік қолдаудың тапшылығы байқалады, оған деген қажеттіліктің көп болуына қарамастан. Жоғарыда аталғандардың барлығы эмоциялық стресстің пайда болу ықтималдығын арттырады, бұл аурудың өршуіне, оның қайталануына әкеледі. Әлеуметтік дағдылар тренингінде әлеуметтік қабылдау тапшылығы, күнделікті мәселелерді шешу кезіндегі дәрменсіздік, шизофрениямен ауыратын науқастың вербалды және вербалды емес мінез-құлқы нашар қалыптасады. Іс жүзінде, бұл тренинг рет-ретімен оқыту бағдарламасы болып табылады, оның мақсаты коммуникация сапасын жақсарту, тұлғааралық өзара іс-қимыл, отбасы мен қоғамда әлеуметтік-қолайлы мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру, әдеттегі әлеуметтік ынталандыруға стресске төзімділікті арттыру болып табылады.

Тренинг өткізу технологиясы, тренинг барысында интербелсенді, құрылымдалған мінез-құлықтық психотерапияның әдістері және әлеуметтік оқыту принциптері белсенді қолданылады: нұсқау беру, жағдайларды моделдеу, тәлімгерлік, ақыл-кеңес беру, әлеуметтік нығайту (мақтауды пайдалану), Кері байланыс, қайталау, үй тапсырмасы. Тренинг бағдарламасына бихевиоральді жаттығулар мен дағдыларды пысықтауға арналған психологиялық ойындар, арт-терапия элементтері мен денеге бағытталған терапия, медитация, дискуссия және т.б. кіреді. Бұл ретте алынған дағдыларды біртіндеп кеңейту және тереңдету маңызды болып табылады, ол үшін түпкі мақсат соңғы мінез-құлық реакциясы қалыптасатын шағын элементтерге ұсақталады және оқыту қадамдық стратегияны пайдалана отырып, осы элементтерді игеру жолымен жүргізіледі.

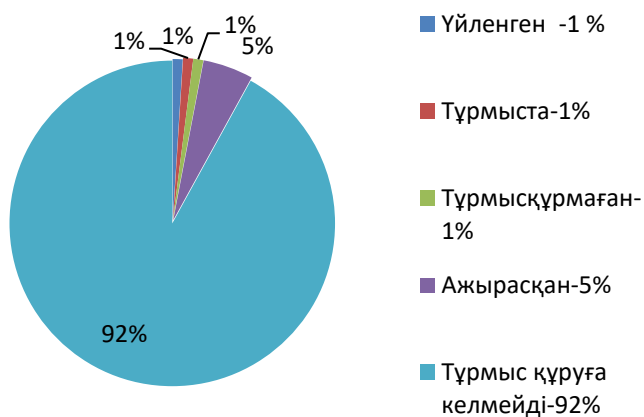
Психоәлеуметтік оналту орталығындағы клиенттерге тоқталсақ, Психологиялық қызмет бөлімі 2019 жылдың басынан бастап қазіргі таңға дейін 6 750 науқаспен жұмыс жүргізілді.

Клиенттердің диагнозы:

Психоәлеуметтік оналту орталығы негізгі көп келетін шизофрения диагнозы бар клиенттер, әрі қарай мидың ауруына байланысты, зақымдануына немесе дисфункциясына байланысты ақыл-ой кемістігі мен жеке адамның мінез-құлықтың бұзылуы.

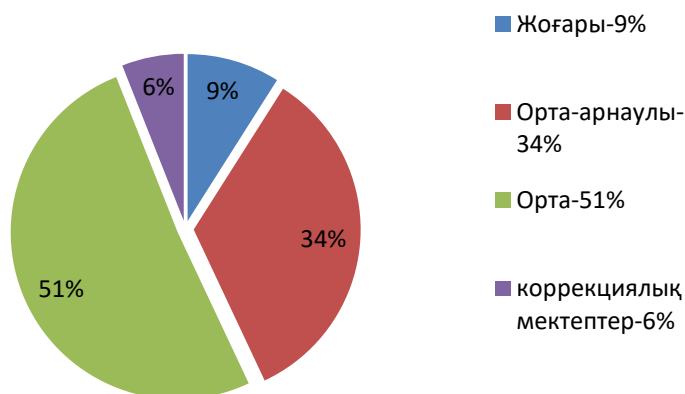
Отбасы жағдайы

Психоәлеуметтік оналту орталығында келетін клиенттердің отбаслық жағдайына тоқталсақ. Бұндағы клиенттердің 16 жастан бастап қабылданады,

психоәлеуметтік оңалту орталығындағы клиенттердің көп бөлігі орта жасты қамтамасыз етіледі. Үйленгенде-1%, тұрмысқұрғандар-1%, тұрмыс құрмағандар-1%, ажырасқандар-5%, тұрмыс құруға келмейтін-92%, құрайды

Білім деңгейі

Психоәлеуметтік оңалту орталығында келетін клиенттердің білім деңгейіне тоқталатын болсақ. Жоғары білімі бар-9%, орта арнаулы білімі-34%, орта-51%, коррекциялық мектептен келгендер-6% қамтиды. Жұмысқа қабілетті клиенттер орташа-48%, томен-31%, жоғары-21% қамтиді. Психоәлеуметтік оңалту орталығында клиенттердің қазіргі таңда жұмыс жасайтын жерлерінің атаулары мен жұмыс жасайтын лауазымдары. «Kunde» кафесі және типография, «GreenTAL» әлеуметтік шеберханасында тағылымдамадан өткен соң, «GreenTAL» әлеуметтік шеберханасы, ағаш ұстасы цехы, тігін цехында клиенттер жұмыс жасайды.

Психикалық және соматикалық бұзылыстарды түсіну мен емдеуде парадигмаларды анықтап олардың шешу жолдарын анықтау қажетті «ақыл-ойдың мағынасын» (search for the meanings of madness) іздеу, симптомдардың логикасын түсіну және клиенттердің «дауыстарды тыңдау» (hearing voices) кеңістігінде жатыр, тіпті әңгіме «әдеттегі» галлюцинациялар туралы болса да. Клиентке дәрі-дәрмек емес, түсіністік пен махаббат қажет, науқас өзін және ауруды түсінуге және сауығуға жол табуға қажет. Қазіргі заманғы психологияда, кеңес беруде психологиялық проблемалары бар адамдарға ғана емес, соматикалық және психикалық ауру адамдарға да психологиялық көмек көрсету мүмкіндігін болжайтын тәсіл қолданылады. Психологиялық факторлар мен физикалық денсаулық пен аурулардың аспектілері (мысалы, «жиналған жан», «the wounded spirit» түсінік) дамиды.

Көптеген созылмалы, соның ішінде терминалдық аурулардың пайда болуының жетекші факторларының бірі ретінде өмір сүру стилін зерттеуге ерекше көңіл бөлінеді. Ауру суретінің шеңбері «адам картинасына» дейін қозғалады. Клиенттерге келер болсақ, денсаулық пен аурулар мәселелерін қарастыру кезінде проблеманың екі қабатын ескеру қажет. Бірінші адам дағдарысты, қақтығысты, стрессті қалай жеңетінімен, ол өзіне және әлемге

аурудың бар – жоғын және оны емдеу тәсілдерін түсіндіретінімен, екінші-адам қалай дамитындығымен, өзін және өз әлеуетін жүзеге асыруымен, өзі және әлемге өз өмірін, оның ұшуы мен құлауына байланысты. Біріншіден денсаулықтың ішкі бейнесі және аурудың ішкі бейнесі клиникалық-психологиялық тұжырымдамаларымен, екінші – адам өміріндегі өзгерістердің болу, өзін іске асыру және дамудан қашу, өмірді бекіту немесе терістеу сияқты модульдердің арақатынасын көрсететін көптеген тұжырымдамалармен берілген.

Жалпы зерттеушілер психологтар мен дәрігерлердің менталдылығының принципті айырмашылықтары туралы айтуға болады, олар сондай-ақ клиенттердің позицияларында көрсетіледі: ауруларды емдеуде фармакологиялық және өзге де бөгде көмекке бағдарланған және өзін-өзі жетілдіруге және өз ресурстарын дамытуға бағытталған. Дәстүрлі медицинаға таблетоцентризм тән – науқас ауруының өзара қарым-қатынасы мен ішкі көрінісін елемеу, дәрілік препараттардың және белгілі бір аурулардың өзара байланысын сипаттайтын қатаң схемаға бағдарлануы. Алайда, психологиялық факторлар аурудың шығу тегі мен ағымында маңызды рөл атқаратынын жиі ескермейді. Сонымен қатар, дәрігерлер мен олардың емделушілеріндегі денсаулық пен ауру туралы түсінік әртүрлі, тіпті егер де мәдени дәстүрлерге байланысты болса да.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Мохан I, Тандон P, Калра X, Триведи Дж. К. мүгедектікті бағалаудың Үнді шкаласын (IDEAS) пайдаланып ақыл-ой кемістігі кезінде мүгедектікті бағалау, медициналық зерттеулердің Үнді журналы. 2005; 121 : 759-63. [PubMed]
2. Казаковцев Б. А. психикалық денсаулық қызметін дамыту. Дәрігерлер үшін басшылық. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. — 672 с
3. Ауыр психикалық бұзылулар кезіндегі ауруханадан тыс көмек және психиатриялық оңалту. Под ред. Weeghel J. van. Пер. ағылш. - Киев: Сфера, 2002. — 600 б.
4. Гурович И. Я., Любов Е. Б., Сторожакова Я. А. Сауығу кезінде шизофрениі. "Recovery" концепциясы // Әлеуметтік және клиникалық психиатрия. — 2008. — Т. 18, № 2. — С. 7-14.
5. Медициналық көмекті тұтынушы тұрғысынан "recovery" Форум — модельдері: ағымдағы сұрақтар мен перспективалар // Дүниежүзілік психиатрия. — 2012. — Т. 11, № 3. — С. 155-171.